

200 . Kaugel või lähedal ?

3.

Haridus

Rajoonis on praegu viis keskkooli, üheksa üheksaklassilist ja kuus algkooli, Liivi abikool ja Palivere eriinternaatkool. Peale nende on meil ka vabariigi alluvuses olev kool, sanatoorne internaatkool. Kokku on õpilasi 5133 ja neid õpetab 394 põhikoha-õpetajat. Koolieelseid lasteasutusi on rajoonis 21. Neis on 2125 kohta ja eelmisel õppeaastal oli seal 1974 last. Pedagoogilist kaadrit on kokku 242 töötajat. Üpris aukartustäratavad arvud.

HAAPSALU LINN

Kõik koolid töötavad suure ülekormusega, üha laieneb teine vahetus. Ehte tänava koolimaja ei sobi tänapäevaseks kooliks. Kuna linnas töötab vaid üks eestikeelne keskkool, puudub konkurents. Pioneeri maja kui maja praktiliselt olemas ei ole, kuigi ringide töö on heal tasemel.

Algklasside koormust peab osaliselt vähendama Uuemõisa algkool-lasteaed. Seejärel tuleb Uuemõisa üheksaklassiline kool, sest Uuemõisa kasvab üpris tormiliselt. Oleme pla- neerinud Haapsalu 9-klassilise koolile juurdeehituse sellise arvestusega, et:

- 1) likvideerida Ehte t. algklasside maja;
- 2) muuta kool Haapsalu III keskkooliks.

Nende plaanide elluviimise- ga peab vähenema ka Haapsalu I keskkooli ruumikitsi- kus.

Teravaks probleemiks jääb Haapsalu II keskkooli üle- koormus. Selle kooli laienda- miseni ei jõua me enne sajan- divahetust.

Vabanevast Ehte t. majast peaks olema võimalik rajada korralik koolinoorte ja pio- neeride klassivälise töö kes- kus.

Kitsastes ja amortiseerunud ruumides töötab ka sanatoor- ne internaatkool, mille üm- berehitamine osutub võimali- kuks pärast Haapsalu haigla kolimist praeguse keskhaigla ruumidesse.

RAJON

Kaugem eesmärk peab ole- ma selline, et iga majandi territooriumil oleks oma kool ja lasteaed. Praegu puudub oma kool Piirsalu, «Külva- ja» ja Tuudi kolhoosil («Sõpruse» näidiskolhoos on mitme kooli- ga vahetult piiratud, nii et täiendava kooli rajamine ei peaks olema vajalik). Lasteaeda pole Vatla, Tuudi, «Kül- vaja», Nõva, Linnamäe ja «Sõpruse» näidiskolhoosil. Olukord on üpris terav, seda eriti lasteaegade suhtes. Sel- ge on see, et päevapealt ei teki meil kuut uut lasteaeda, kuid see probleem ei tohi jääda ka kümneks aastaks järjekorda. Tuleb hakata kohapeal otsi- ma teisi võimalusi kas muude ruumide kohandamiseks või ühe-kahe töötajaga väike- lasteaegade ajutiseks rajami- seks.

Lähemates plaanides on «Külva» ja Tuudi kolhoosi algkool-lasteaia ehitamine. Siis jääks ainult Piirsalu il- ma koolita. Kuigi Piirsalu kolhoos pole seni kooli vastu huvi üles näidanud, tasuks majandil uuesti kaaluda alg- kooli rajamise vajadusi ja võimalusi.

Ristile ja Paliverre on planeeritud 9-klassilised koo- lid. Ristil peaks kool alusta- ma tööd juba järgmisel õppe- aastal. Praegustes plaanides ei ole Linnamäe 9-klassilist kooli, kuid elu näitab, et ka sinna tuleb selline kool raja- da.

Linnamäe ja Nõva peavad saama oma lasteia. Ainult Vatlas ja «Sõpruse» näidis- kolhoosis jääb probleem veel lahendamata.

Seoses koolide muutumise-

ga 9-klassiliseks vajavad laiendamist Ridala, Kasari, Virtsu, Vatla ja Nõva kool. See on küllalt suur töö, kuid seda tuleb teha. Muidu ei suuda me mingil määral pa- randada haridusasutuste olu- korda.

1989. aasta 1. septembrist peab alustama tööd 34. maa- kutsekeskkool Taebas. Sellest koolist peab kujunema paind- lik kutsekeskkool, mis suu- daks operatiivselt muuta oma profiili, lähtudes rajooni va- jadustest. Niiviisi oleks ta üks omapärane eksperiment kogu Eestis.

Erikoole on rajoonis prae- gu kaks. Kuid kuna Liivi abi- kooli enam õpilasi vastu ei võeta, siis jääb tulevikus jä- rele vaid Palivere eriinter- naatkool. Aastaid pole seal pööratud vajalikku tähelepa- nu kooli väljaarendamisele, kuid viimane õppeaasta on andnud lootusi, et olukord on paranemas. Kevadel peeti täi- tevkomitee väljasõiduistung, kus kavandati uusi plaane. Nüüd sõltub nende elluvi- misest, millal võime Palive- rest südamevaluta rääkida.

KOOLIELU UUTMINE

Põhiline eesmärk on siin see, et iga kool peab muutuma omaette iseseisvaks ük- suseks. Iseseisvust ei saa kel- lelegi peale sundida, algatus peab tulema altpoolt. Loomu- likult ei kao käsumajanduse negatiivsed järelmõjud päeva- pealt, kuid põhiline on see, et hakataks ISE mõtlema ja tegema. Tuleks mõelda selle üle, et iga kool saaks oma pangaarve ja sõlmiks lepingu hariduskoondise tsentralisee- ritud raamatupidamisega raamatupidamisalaseks tee- nindamiseks. Iseseisvus peab tulema paralleelselt raha lu- gemise oskusega.

Teisiti peavad hakkama töö- le koolide õppenõukogud. Paljud probleemid, mis seni olid dikteeritud, tuleks nüüd ise lahendada. Julgelt tuleks

jätta kõrvale formaalsed kor- raldused ja nõuded ning ha- kata kujundama koolist tõe- list haridusasutust.

Endale tuleb aru anda ühest asjast: osa probleemide la- hendus sõltub rajoonist, osa aga vabariigist (näit. õpikud). Kuid kui toome probleemide lahendamisel pidevalt ette- käändeks sõltuvuse vabariigi ametiasutustest, siis praegu- sesse olukorda muutust ei tu- le. Oleme harjunud ikka siin ja seal ootama, lootma kõrge- malt tulevatele korraldustele. Nüüd on tõsiasi, et neid kor- raldusi enam ei tule. Tuleb hakata probleeme ISE lahen- dama.

Üheks võtmeküsimuseks ku- juneb haruhariduse sisesevii- mine. Kuidas see õnnestub, milline on selle tulemuslikkus, sõltub täielikult koolist. Tahaksin meenutada, et haru- haridusest oleme juba aastaid unistanud ja rääkinud. Teh- kem siis unistused teoks. Mulle isiklikult teeb vaid muret, et praegusel hetkel on õpilased jäetud ilma võimalusest omandada tänapäeval üha rohkem tähtsust omavaid reaalseid haruhariduse baasil. Aga see on juba omaette tee- ma.

Toetan siiralt rajooni haru- duskoondise juhataja H. Dani- lovi mõtet, et tuleks hakata koolides kasutama spetsialis- te väljastpoolt kooli ühe või teise lühikursuse lugemiseks. See on ka meie rajooni vai- mupotentsiaali parem kasu- tamine.

Edasi mõeldes tuleb idee ta- sulisest haridusest. Miks ei võiks meil tekkida koopera- tiiv, mis hakkaks organisee- rima mõne keele õpetamist või õpetama arvutitehnikat, perekonnaõpetust jm. Samuti võiks sellisele kooperatiivile jääda sisseastumiseksamiteks ettevalmistamise organiseeri- mine ja, miks ka mitte, järe- leaitamine. Siin tekib kindlasti mõningaid eetilist laadi proble- leeme, kuid hunti kartes ei või üldse metsa minna. Nii et mõelgem.

Koolide iseseisvuse suure- nemine on vahetult seotud demokratiseerimisega. Ühte või teist kooli sõlmprobleemi ei või direktor ainuisikuliselt

lahendada. Vaja on anda roh- kem otsustamisõigust kooli õppenõukogule. Samuti tuleb tööle panna koolide voliko- gud. Volikogu peab olema eel- kõige indikaator, et kontrolli- da üldsuse abil õpetamise ja kasvatamise õigsust koolis. On mõeldamatu, et volikogu hakkaks kooliõpetu dikteerima. Kuid üldsuse arvamusele vas- tupidu tegutsedes tõmbame n.-ö. käsipiduri peale. Siis saab küll sõita, aga see ei ole normaalne edasilükkumine. Meil on juba praegu kurbi kogemusi kooli ja üldsuse suu- rematest ja väiksematest kon- fliktidest ning kaotajaks jääb alati õpilane. Seda ohvrit ei ole meil õigust tuua.

HARIDUSKOONDISIST

Ümberkorraldamise peami- ne tulemus peaks olema hariduskoondise kui terviku ja iga üksikõpetaja senisest suu- rem vastutus rajooni hariduse eest. Hariduskoondise tööta- jate töö tulemuslikkust hak- kab hindama rajooni pedagoo- gide pere. Seetõttu peaks hin- nangute subjektiivsus asen- duma objektiivsusega.

Lõpetuseks tahaksin hoia- tada ühe äärmuse eest: oleme rääkinud palju sellest, et nüüdsest sõltub koolist märke- gatavalt rohkem kui seni. Siin võib tekkida n.-ö. parastami- se oht. Kui kohe ei saabu oodatud tulemused, võidakse hakata ütleva: tahtsite ise- seisvust ja saite selle, aga kasu ei midagi. Peame endale aru andma, et oleme aastaid olnud seotud sadade eeskirja- de ja juhenditega. Nendest vabanemine, iseenda mõtle- mise vabastamine ei saa toimuda ühe või kahe aastaga. Sinnapoole tuleb hakata püüdlema juba täna.

Pakun välja idee korralda- da veel sel õppeaastal haru- dusfoorum, kus teadlaste ja spetsialistide osavõtul aruta- takс meie rajooni haridus- elu probleeme (rõhutan meie rajooni). Foorumi ülesandeks pean hariduselu hetkeseisu fikseerimist, ühiste seisukoh- tade kavandamist. Vaja on ühtsust rajooni tasemel. So- biv aeg foorumiks oleks näi- teks suusanädal või kevadine koolivaheaeg.

(Järgneb)